

KRATAK SADRŽAJ

DEO I	Instalacija i konfiguracija	7
1	Šta je SUSE Linux?	9
2	Priprema za instaliranje SUSE Linuxa	21
3	Metodi instaliranja SUSE Linuxa	33
4	Rešavanje problema u instalaciji	45
DEO II	Upotreba SUSE Linuxa	63
5	Početak sa SUSE Linuxom	65
6	Pokretanje desktopa	91
7	Štampanje: pregled	113
8	"Sprijateljite" se sa shellom	127
9	Upoređivanje Linux kancelarijskih paketa	141
10	Startovanje: konfigurisanje zvučne i video kartice	163
11	Prikazivanje fajlova iz Windows strane računara	185
DEO III	Upotreba Interneta	201
12	Osnovne informacije o konektovanju	203
13	Biranje Web pretraživača	221
14	Biranje alata za Web razvoj	243

15	Kako radi elektronska pošta?	261
16	Saradnja sa drugima	271
17	Bezbedan transfer fajlova	289
DEO IV	Osnovna administracija sistema	305
18	Upravljanje fajlovima, volumenima i drajvovima	307
19	Korisnički nalozi i dozvole	337
20	Priprema za sprečavanje gubitka podataka	353
21	Instaliranje programa pomoću YaST-a	375
DEO V	Napredna administracija sistema	397
22	Upravljanje procesom butovanja i drugi servisi	399
23	Obezbeđivanje mašina	417
24	Upravljanje kernelom i modulom	429
25	Rad u mreži pomoću TCP/IP-a	443
26	Šta je Apache?	459
27	Upravljanje nazivima domena	477
DEO VI	Programiranje	495
28	Upotreba kolekcije GNU komapjlara i drugih alata za programiranje	497
29	Šta je relaciona baza podataka?	517
30	Upotreba Perl i Pythona	535
31	Upotreba PHP-a	547
32	Fino podešavanje performansi	561
33	Napredni razred komandne linije	573
DEO VII	Dodaci	585
A	SUSE Linux 10	587
B	SUSE i Linux izvori na Internetu	591
Indeks	.....	617

SADRŽAJ

DEO I Instalacija i konfiguracija 7

1 Šta je SUSE Linux? 9

Dobrodošli u SUSE Linux! 9

SUSE Linux 10

OpenSUSE.org 12

Instalacioni program SUSE Linuxa 13

Fajl sistemi u SUSE Linuxu 13

64-bitni SUSE Linux 14

Dobijanje pomoći: dokumentacija i drugi izvori 14

Štampana dokumentacija i SUSE Help Center 14

Pretraga Help Centera 15

Stranice sa uputstvima i informacijama 16

SUSE onlajn podrška 17

Linux Documentation Project 17

SUSE Mailing liste 18

Linux User Group 19

Reference 19

2 Pripreme za instaliranje SUSE Linuxa 21

Planiranje SUSE Linux instalacije 22

Sistemske zahteve 23

Linux na laptop računarima 26

SUSE Linux i stari hardver 26

Izbegavanje potencijalnih hardverskih problema 27

Softverski zasnovani modemi	27
Universal Serial Bus uređaji	28
"Periferije" na matičnoj ploči	28
Razmišljanje o dvostrukom butovanju, particionisanju i drugim brigama ..	29
Dvostruko butovanje sa Windowsom	29
Kako da particionišete drajv(ove)?	30
Reference	32
3 Metodi instaliranja SUSE Linuxa	33
Instaliranje SUSE Linuxa	33
Priprema za instaliranje sa CD-ROM-a ili DVD-a	34
Instaliranje SUSE Linuxa pomoću YaST-a	35
Inicijalna podešavanja instalacije	35
Particionisanje	36
Podešavanje vremenske zone	36
Instaliranje paketa programa	37
Kreiranje root korisnika	37
Konfigurisanje mreže i Internet konekcije	38
Kreiranje korisnika	40
Konfigurisanje hardvera za X Window System	41
Logovanje i isključivanje prvi put	42
Reference	43
4 Rešavanje problema u instalaciji	45
Dalje konfigurisanje pomoću YaST-a i SaX2	45
Konfigurisanje hardvera pomoću YaST-a	46
Sakupljanje informacija o hardveru	46
Modifikujte podešavanja kontrolera diska	46
Konfigurisanje džojstika	47
Podešavanje rasporeda na tastaturi	48
Konfigurisanje miša	48
Konfigurisanje skenera	49
Konfigurisanje TV i radio kartice	49
Podešavanje datuma i vremena	50
Upotreba Network Time Protocola (NTP) za praćenje tačnog vremena ...	52
Upravljanje napajanjem	55
YaST Power Management	55
Problemi portabl PC-a	55
Upravljanje napajanjem za laptopove	56
Rad sa PCMCIA karticama	57
Konfigurisanje Bluetooth bežične podrške	57
Konfigurisanje CD-a, DVD-a i prepisivih drajvova	59
Integriranje CD i DVD drajvova u sistem	59
Ubrzavanje CD drajva kroz Direct Memory Access (DMA)	60
Reference	61

DEO II Upotreba SUSE Linuxa ..... 63**5 Početak sa SUSE Linuxom 65**

Logovanje u SUSE Linux	66
Logovanje iz shella	66
Izlogovanje iz shella	66
Rad sa Linuxovim fajl sistemom	67
Suštinske komande fajl sistema iz /bin i /sbin direktorijuma	68
Upotreba /boot i /dev direktorijuma	68
Editovanje konfiguracijskih fajlova u /etc direktorijumu	69
Gde odlaze sve dobre "stvari": /home direktorijum	70
Pronalaženje Desktop programa u /optu	70
Gde odlazi većina programa: /usr direktorijum	70
Varijabilni podaci: /var direktorijum	71
Menjanje informacija korisnika i Finger program	71
Biranje i korišćenje shella	72
Dobre "stvari" koje su zajedničke za sve shellove	72
Pokretanje bash shella	73
Pokretanje tcsha	75
Pokretanje zsha	76
Upravljanje fajlovima pomoću Midnight Commandera	76
ksh i ash	77
Biranje shella	78
Editovanje teksta	79
Rad sa vim editorom i njegovim klonovima	80
Rad sa Emacsom i njegovim klonovima	81
Neki od ostalih editora	82
Zašto ne mogu da editujem fajl? Kako rade dozvole?	82
Menjanje dozvola	84
Dozvole direktorijuma	86
Raditi kao Root	86
Kreiranje i brisanje korisnika	87
Isključivanje i ponovno butovanje sistema	88
Reference	89
Fajl sistem	89
Shellovi	89
Editori	90
Rad kao Root	90

6 Pokretanje desktopa 91

Razumevanje X Window Systema	92
Konfigurisanje X-a u SUSE Linuxu	92
Biranje desktop okruženja: KDE i GNOME	94
KDE: K Desktop Environment	96
GNOME: GNU Network Object Model Environment	98

Upravljanje fajlovima sa desktopa	99
Upotreba Konquerora u KDE-u	99
Upotreba Krusadera u KDE-u	101
Upotreba Nautilusa u GNOME-u	103
Konfigurisanje desktop okruženja	104
KDE Control Center	104
Podešavanje GNOME-a	106
Šta je menadžer prozora i zašto treba da se koristi?	107
Zašto da pokrenem menadžera prozora?	108
Startovanje sa menadžerom prozora	108
Pokretanje fvwm	108
Pokretanje WindowMakera	109
Pokretanje IceWM-a	111
Reference	112
7 Štampanje: pregled	113
Štampanje sa SUSE Linuxom	113
Common Unix Printing System (CUPS)	114
Konfigurisanje štampača pomoću YaST-a	115
Konfigurisanje CUPS-a i mrežnih štampača pomoću KDEPrinta	119
Štampanje pomoću CUPS-a	121
Rad sa Portable Document Formatom (PDF)	122
Console Print Control	124
Upotreba osnovnih komandi za štampanje	124
Izbegavanje problema prilikom štampanja	125
Multifunkcionalni (štampač/faks/skener) uređaji	125
USB i stariji inkdžet štampači	126
Reference	126
8 "Sprijateljite" se sa shellom	127
Moć komandne linije	128
Poklapanje šablona u shellu	129
Preusmeravanje ulaza i izlaza	131
Sprovođenje podataka	131
Procesiranje u pozadini	132
Pisanje shell skripta: osnove	132
Skriptovanje u bashu	133
Varijable u shell skriptovima	135
Dodeljivanje vrednosti varijablama	136
Pristupanje vrednostima varijabli	136
Pozicioni parametri	136
Upotreba pozicionih parametara za dobijanje varijabli komandne linije ..	137
Automatizovanje zadataka pomoću skriptova	137
Ugrađene varijable	139
Reference	139

9	Upoređivanje Linux kancelarijskih paketa	141
	Biti produktivan: kancelarijski paketi i ostale alatke	141
	Pokretanje OpenOffice.orga	142
	Pokretanje KOfficea	148
	Pokretanje GNOME Officea	151
	Pokretanje Softmaker Officea	152
	Ostali komercijalni paketi	154
	PDA povezanost	154
	PDA program komandne linije za SUSE Linux	154
	Upravljanje finansijama	155
	Još nekoliko alatki potrebnih da biste bili produktivni	157
	Stono izdavaštvo pomoću Scribusa	157
	Kreiranje dijagrama i grafikona pomoću Dia	159
	Mapiranje uma pomoću VYM-a	159
	Programi za faks i skener	160
	Reference	162
10	Startovanje: konfigurisanje zvučne i video kartice	163
	Prizori, zvuci i ostale interesantne stvari	163
	Konfigurisanje zvučne kartice u YaST-u	164
	Puštanje muzike i slušanje radija	164
	Zvučni formati	165
	Internet radio i ostali streaming mediji	166
	Pravljenje sopstvene muzike	167
	Rezanje CD-ova i DVD-ova	167
	Kreiranje CD-ova i DVD-ova iz desktopa	168
	Kreiranje CD-a iz shella	170
	Kreiranje DVD-ova iz shella	172
	TV i video: Xine i Mplayer	174
	TV i video hardver	174
	Linux i digitalni fotoaparati	176
	Web kamere	177
	Editovanje slika pomoću The GIMP-a	178
	Grafički formati	180
	Igranje na Linuxu	180
	KDE igre	182
	GNOME igre	182
	Freeciv: besplatna strategijska igra	182
	Reference	183
11	Prikazivanje fajlova iz Windows strane računara	185
	Prelazak na višeplatformski rad	185
	Emulacija drugih operativnih sistema na Linuxu: pregled	187
	Nekoliko zablude u vezi sa višeplatformskim alatkama	187

Upotreba Winea za pokretanje Windows programa	187
Instaliranje i konfigurisanje Winea	188
Instaliranje Windows programa pod Wineom	189
Pokretanje Winea	190
Crossover Office	190
Pokretanje Windows programa pomoću Win4Lina	191
Instaliranje Win4Lina	191
Pokretanje Win4Lina	192
Pokretanje Windows programa pomoću VMwarea	193
Instaliranje VMwarea	193
Pokretanje VMwarea	193
Emulacija Maca pomoću Basiliska II	195
Upotreba dosemua i DOSBoxa	196
Xen: budućnost virtuelizacije?	196
Reference	199

DEO III Upotreba Interneta 201

12 Osnovne informacije o konektovanju	203
Konektovanje na Internet	203
Početak sa localhost interfejsom	205
Ručno konfigurisanje localhosta	205
Konfigurisanje dial-up Internet konekcije	206
Upotreba YaST-a za podešavanje dial-up konekcije	207
Konfigurisanje Digital Subscriber Line (DSL) konekcije	211
Upotreba YaST-a za podešavanje DSL konekcije	211
Konektovanje računara na bežičnu mrežu	215
Postavljanje firmwarea i drajvera na odgovarajuća mesta	215
Pronalaženje tačke ulaza	216
Konfigurisanje bežične kartice	217
Kada da zovete Internet provajdera (ISP)?	218
Reference	219
13 Biranje Web pretraživača	221
Upotreba Interneta: pretraživanje Weba i pisanje elektronske pošte	221
Mozilla i Mozilla Firefox	222
Konqueror	224
Epiphany	225
Galeon	225
Opera	226
Podešavanje SUSE Linux naloga za poštu	227
Biranje klijenta za poštu (Mail User Agent)	229
Evolution	229
KDE Personal Information Manager: Kmail/KOrganizer i Kontact	234

Mozilla Mail i Thunderbird	237
Sylpheed	237
Slanje "prikačenih" fajlova	239
BinHex	240
yEnc	240
UUEncode/UUDecode	240
MIME/Base64	241
Upotreba UUDeviewa za dekodiranje "prikačenih" fajlova	241
Reference	242
14 Biranje alata za Web razvoj	243
Kreiranje osnovnih Web sajtova	243
Kreatori stranica zasnovani na pretraživačima	245
Specijalizovani Web alati	245
Ubergeek Web alati	247
Praksa: kreiranje sajta pomoću Quante Plusa	248
Weblogovanje pomoću SUSE Linuxa	253
Blogovanje pomoću CGI skripta Bloxom	255
Movable Type i Typepad	256
Blogovanje pomoću WordPressa	257
Popularni Blog servisi	258
Organizovanje bloga	258
Reference	259
15 Kako radi elektronska pošta?	261
Upravljanje serverima za poštu	261
MTA konfiguracija	263
Masquerading	263
Authentication	263
Remote SMTP Connections	263
Incoming Mail Protocols	263
Delivery Mode	264
Aliases	264
Virtual Domains	264
Borba protiv spama i virusa	264
Antispam alati	265
Klijentski spam filteri	266
Procmail	266
Antivirus alati	267
Alternative za Postfix	267
Microsoft Exchange Server	268
CommuniGate Pro	268
Novell GroupWise	268
Samsung Connect	268
OPEN-EXCHANGE	268

	Kolab/Kroupware	268
	OpenGroupware (Ogo)	269
	phpGroupWare	269
	Hula	269
	Zaključak	269
	Reference	269
16	Saradnja sa drugima	271
	Usenet vesti danas	272
	Biranje Usenet čitača vesti	274
	Klijenti za poštu i vesti	274
	Samostalni GUI čitači vesti	275
	Tekstualni čitači vesti	278
	Saradnja pomoću Wikia	279
	ZWiki	279
	Hostovanje elektronskih mailing lista	281
	Instaliranje Mailmana	282
	Pokretanje Mailman liste	283
	Rad sa Instant Messengerima i Internet Relay Chatom	284
	Internet Relay Chat (IRC)	284
	Linux Instant Messaging	285
	Linux video konferenciranje	286
	Reference	287
17	Bezbedan transfer fajlova	289
	Biranje File Transfer Protocol (FTP) klijenta	290
	Tekstualni FTP klijenti	290
	Upotreba sftp za bezbedan transfer fajlova	292
	GUI FTP klijenti	293
	Peer-to-peer transfer fajlova	295
	Deljenje fajlova u stilu Napstera	296
	Rad sa BitTorrentom	299
	Građenje FTP servera	301
	Konfigurisanje xinetd za bezbedni transfer fajlova	301
	Konfigurisanje Secure File Transfer servera	302
	Reference	303
DEO IV Osnovna administracija sistema		
18	Upravljanje fajlovima, volumenima i drajvovima	307
	Biranje fajl sistema	308
	Razumevanje fizičke strukture diska	308
	Rad sa ReiserFS-om	309
	Extended File System (ext2, ext3)	310

JFS i XFS	310
Biranje fajl sistema	311
Kreiranje i upravljanje fajl sistemima pomoću Expert Partitionera	311
Upotreba Expert Partitionera	312
Mauntovanje fajl sistema	317
Komanda mount	318
Komanda umount	318
Upotreba /etc/fstab za automatsko mauntovanje fajl sistema	319
Logical Volume Management (LVM)	320
Pronalaženje fajlova	320
Upotreba find pomoćnog programa	320
Upotreba locate pomoćnog programa	321
Upotreba which pomoćnog programa	323
Upotreba whereis pomoćnog programa	324
Upotreba kfind pomoćnog programa	324
Upotreba Beagle	326
Manipulisanje fajl sistemom	329
Kreiranje fajl sistema za testiranje	329
Mauntovanje read-only particije na pokrenutom sistemu	331
Ispitivanje imidž fajla floppy	332
Upravljanje fajlovima za uređaje karaktera, uređaje bloka i specijalne uređaje	333
Reference	335
19 Korisnički nalozi i dozvole	337
Upravljanje korisnicima, upravljanje bezbednošću	337
Podešavanje korisničkih naloga u YaST-u	338
Sistemske korisnici	341
RWX: razumevanje dozvola	341
Kome je šta potrebno? Upravljanje grupama	342
Dodavanje grupa	342
Lozinke: prva linija bezbednosti	344
Fajlovi passwd i shadow	344
Selektovanje lozinke	345
Podešavanje identifikacije korisnika pomoću Pluggable Authentication Modulesa (PAM)	346
Nadgledanje aktivnosti korisnika	348
Shell alatke za posmatranje korisnika	348
Omogućavanje smrtnicima da se igraju magijom: SuperUseri	349
Menjanje identiteta korisnika pomoću su komande	349
Upotreba sudo komande za odobravanje Root privilegija	350
Reference	351
20 Priprema za sprečavanje gubitka podataka	353
Kako se gube podaci?	353

Upravljanje podacima: rezervne kopije, vraćanje i oporavak	353
Ocenjivanje potreba i resursa	354
Biranje strategije pravljenja rezervnih kopija	355
Biranje medija za rezervnu kopiju	356
Mirrori i RAID nizovi	357
Prenosivi mediji za skladištenje	357
Mrežno skladištenje	358
Rezervne kopije na dražvu sa trakom	359
Upotreba YaST System Backupa	359
Program za kreiranje rezervnih kopija	362
Rezervne kopije pomoću tara	363
Upotreba Arka	364
Upotreba GNOME File Rollera	365
Podešavanje mirror diskova i RAID nizova	366
Spašavanje oštećenog sistema	370
Butovanje sa SUSE Linux CD-a	370
Butovanje sa seta diskova za spašavanje	370
Upotreba obnavljanja sistema	370
Reference	373
21 Instaliranje programa pomoću YaST-a	375
Održavanje sistema ažurnim: upravljanje paketima	375
Osnove Red Hat Package Management Systema (RPM)	382
Preuzimanje RPM paketa izvan YaST-a	383
Ažuriranje sistema pomoću YaST Online Updatea (YOU)	384
Pokretanje YOU-a	384
Upotreba SUSEwatchera za kontrolu YOU servera	386
Ažuriranje sistema pomoću apta	388
Ažuriranje sistema pomoću Red Carpeta	391
Instaliranje Red Carpeta	391
Pokretanje Red Carpeta iz komandne linije (rug)	392
Ažuriranje pomoću Red Carpet GUI-a	393
Kompajliranje programa iz izvora	394
Reference	395
DEO V Napredna administracija sistema	397
22 Upravljanje procesom butovanja i drugi servisi	399
Razumevanje procesa butovanja	400
Početak butovanja: od BIOS-a do menadžera butovanja	400
Biranje menadžera butovanja: GRUB ili LILO	400
Učitavanje kernela	403
Servisi sistema i runleveli	405
Kontrolisanje servisa tokom butovanja pomoću YaST Runlevel Editora	408

Upotreba Runlevel Editora	409
Expert Mode	410
Ručno pokretanje i zaustavljanje servisa	411
Alatke za nadgledanje sistema	411
KSysGuard	412
KDiskFree i KwikDisk	413
GKrellM	413
Reference	414
23 Obezbeđivanje mašina	417
Razumevanje napada računara	418
Procenjivanje sopstvene "ranjivosti"	419
Zaštita mašine	421
Obezbeđivanje bežične mreže	421
Još nešto o lozinkama i fizičkoj bezbednosti	422
Konfigurisanje SUSE firewalla	422
Ostali bezbednosni pomoćni programi za razmatranje	425
Šta da uradite ako ste žrtva provala?	425
"Držanje koraka" sa problemima bezbednosti na Linuxu	426
Reference	427
24 Upravljanje kernelom i modulom	429
Linuxova "beba": kernel Linuxa	430
Izvorno stablo Linuxa	430
Vrste kernela	430
Upravljanje modulima	431
Kada da rekompajlirate?	432
Verzije kernela	433
Nabavka novih izvora kernela	434
"Krpljenje" kernela	435
Kompajliranje kernela	436
Rešavanje problema	438
Greške u toku kompajliranja	438
Runtime greške, problemi sa bootloaderom i kernel oops	439
Podešavanje kernela pomoću sysctl	439
Reference	440
25 Rad u mreži pomoću TCP/IP-a	443
Podešavanje mreža i Sambe	443
TCP/IP adresiranje	444
Sledeći korak: Internet protokol, verzija 6 (IPv6) adresiranja	445
Portovi	446
Organizacija mreže	446
Podmrežavanje	446

Maske mreže	446
Network Address Translation (NAT)	447
Hardverski uređaji u mreži	447
Network Interface Cards (NIC-ovi)	447
Habovi	448
Ruteri i mostovi	448
Inicijalizacija novog mrežnog hardvera	449
Dynamic Host Configuration Protocol (DHCP)	451
Kako radi DHCP?	451
Instaliranje i konfigurisanje DHCP programa	452
Podešavanje DHCP servera	452
Upotreba Network File Systema	453
Startovanje i konfigurisanje NFS servera	454
Importovanje direktorijuma pomoću NFS klijenta	454
Suptilno igranje Microsoft Windowsom pomoću Sambe	454
Obezbeđivanje mrežnih servisa	455
Reference	456
26 Šta je Apache?	459
Upravljanje Apache Web serverom	459
Instaliranje Apachea	460
Građenje Apachea iz izvornog koda	460
Startovanje i zaustavljanje Apachea	462
Runtime Server Configuration Settings	463
Dodatna podešavanja u httpd.conf fajlu	465
Identifikacija fajl sistema i kontrola pristupa	465
Ograničavanje pristupa pomoću direktiva allow i deny	465
Identifikacija	466
Apache moduli	468
Virtuelno hostovanje	469
Virtuelno hostovanje na osnovu naziva	470
Virtuelno hostovanje na osnovu IP adrese	471
Dinamički sadržaj	472
CGI programi	472
Server-Side Includes	473
Moduli aktivnog sadržaja	473
Ostali Web serveri	474
thttpd	474
Caudium WebServer	474
Xitami	474
Zope	474
ColdFusion	475
TomCat	475
Reference	475

27	Upravljanje nazivima domena	477
	Suštinski DNS koncepti	478
	DNS hijerarhija	480
	Zone	482
	Zapisi	483
	Konfigurisanje DNS-a kada se koristi YaST2	483
	Hosts fajl	486
	Osnovne DNS alatke	487
	Konfigurisanje Name servera pomoću BIND-a	489
	Zapisivanje u log fajlove	493
	Rezime	494
	Reference	494
	DEO VI Programiranje	495
28	Upotreba kolekcije GNU komajlera i drugih alata za programiranje	497
	Osnove programiranja u C-u pod Linuxom	498
	Jednostavni C program	498
	Upotreba GNU Compiler Collectiona	499
	Građenje Java aplikacija pomoću Eclipsea	501
	Upotreba Eclipse Workbench-a	501
	Kreiranje male Java aplikacije u Eclipseu	502
	Upotreba KDevelop Integrated Development Environmenta	504
	Upotreba Anjute za kreiranje GNOME programa	506
	Upravljanje Collective Software Developmentom pomoću CVS-a i Subversiona	509
	Kreiranje RPM paketa	510
	Kreiranje spec fajla	511
	Listanje fajlova i generisanje zakrpa	513
	Građenje i testiranje RPM paketa	513
	Ostali izvori za programiranje u Linuxu	514
	Reference	514
29	Šta je relacionalna baza podataka?	517
	Upravljanje bazama podataka	517
	Implementiranje MySQL-a	519
	Instaliranje MySQL-a	519
	Kompletiranje MySQL inicijalnih konfiguracijskih zadataka	521
	Upotreba MySQL Control Centra	525
	Konektovanje na MySQL bazu podataka pomoću klijenta za baze podataka	527
	Upotreba MySQL Monitor klijenta za baze podataka	527
	Optimizovanje MySQL-a	531
	Merenje upotrebe ključnog bafera	531

	Upotreba keširanja upita	532
	Ostala podešavanja	533
	Optimizacija upita	533
	Zaključak	534
	Reference	534
30	Upotreba Perl i Pythona	535
	Šta je Perl?	536
	Varijable Perla i strukture podataka	536
	Operatori i drugi iskazi	537
	Regularni izrazi	538
	Perl moduli i CPAN	539
	Budućnost Perla	541
	Šta je Python?	541
	Python varijable i strukture podataka	542
	Uvlačenje	543
	Ekstremna orijentacija objekta	543
	Python IDE-ovi i interaktivni shell	543
	Reference	544
31	Upotreba PHP-a	547
	Kreiranje dinamičkih Web sajtova	547
	Instaliranje PHP-a	548
	Pisanje PHP skriptova	549
	Dodavanje funkcija u PHP	552
	Budućnost sa PHP-om 5	552
	Kreiranje interaktivnog sajta pomoću WordPressa	553
	Instaliranje WordPressa	553
	Predviđanje pristupanja korisnika WordPressu	554
	Podešavanje Web-zasnovanih foruma zajednice	555
	Instaliranje phpBB-a	555
	Konfigurisanje phpBB-a i kreiranje foruma	556
	Reference	559
32	Fino podešavanje performansi	561
	Optimizovanje servisa	562
	Upotreba PowerTweaka	564
	Podešavanje hard disk drajvova	566
	Biranje najboljeg hardvera	566
	Parametri za fino podešavanje hard drajva pri butovanju	568
	Komanda hdparm	569
	Onemogućavanje vremena pristupanja fajlu	571
	Rasterećenje diska	571
	Reference	571

33	Napredni razred komandne linije	573
	Neke osnovne komande	574
	Prikazivanje sadržaja fajla pomoću <code>cata</code>	575
	Kreiranje i menjanje direktorijuma pomoću komandi <code>mkdir</code> i <code>cd</code>	576
	Menjanje dozvola za pristupanje fajlu pomoću <code>chmod</code> komande	577
	Kopiranje, pomeranje i preimenovanje fajlova pomoću komandi <code>cp</code> i <code>mv</code>	577
	Prikazivanje upotrebe diska pomoću komande <code>du</code>	578
	Traganje za nizovima pomoću <code>grep</code> a	578
	Pronalaženje fajlova iz indeksa pomoću komande <code>locate</code>	579
	Listanje fajlova u aktuelnom direktorijumu pomoću komande <code>ls</code>	579
	Čitanje uputstva pomoću <code>man</code> komande	579
	Listanje procesa pomoću komande <code>ps</code>	580
	Brisanje fajlova i direktorijuma pomoću komande <code>rm</code>	580
	Prikazivanje poslednjih linija fajla pomoću <code>tail</code> komande	581
	Prikazivanje upotrebe resursa pomoću <code>top</code> komande	581
	Prikazivanje lokacije komande pomoću <code>which</code> komande	582
	Kombinovanje komandi	582
	Reference	583
DEO VII	Dodaci	585
A	SUSE Linux 10	587
	Verzije Novellovog SUSE Linuxa	587
	Verzija 10.0	589
	SUSE Linux Enterprise Server (SLES)	589
	Novell Linux Desktop (NLD)	590
	Open Enterprise Server (OES)	590
B	SUSE i Linux izvori na Internetu	591
	Novell SUSE Linux reference	592
	Mailing liste	593
	Generalne Unix reference	593
	Generalni resursi za Linux	593
	Reference ka Linux vestima	594
	Generalne reference Web linkova	594
	SUSE i Linux izvori na Internetu	595
	Instalacija, disk alatke i osnovna administracija sistema	595
	Reference za Linux mreže i bezbednost	607
	LAMP i ostale programerske reference	611
	Linux news grupe širom sveta	615
Indeks		617

O autoru

Michael McCallister je proveo poslednju dekadu pomažući razvoju računarstva u širokom spektru nivoa i iskustava korisnika. On je trenutno tehnički konsultant za pisanje u Compuwareu.

Michael koristi SUSE Linux desktop od verzije 5.3 i "iz prve ruke" zna koliko je daleko razvijena distribucija tokom godina. On je autor *Computer Certification Handbooka*, knjige koju je izdao Arco Press (2000), a njegovi članci o tehnologiji su objavljivali Linux Journal, Java Developer's Journal, Internet Voyager i Isthmus. Član je Society for Technical Communication, Milwaukee Linux User Groupa i National Writers Union.

O saradnicima

Timothy Boronczyk je stanovnik Syracuse, New York. Uključen je u Web dizajn od 1998. godine i napisao je nekoliko članaka o PHP programiranju i drugim temama u vezi sa dizajnom. U slobodno vreme uživa u fotografiji, slušanju i komponovanju muzike, druženju sa prijateljima, rešavanju sudoku slagalica i spavanju sa stopalima koja vise mimo ivica kreveta.

Emmet Dulaney je radio sa UNIX-om od 1990. godine, a sa Linuxom od kada se ovaj pojavio. Autor je nekoliko knjiga iz Novell Pressa, uključujući Novell Linux Desktop 9 Administrator's Handbook i Novell Linux Practicum Lab Manual.

Robert J. Shimonski je dobro poznati specijalista za industriju, govornik, trener i autor. On radi u danas najizazovnijim tehničkim i poslovnim okruženjima. Možete da ga pronađete na Internetu na www.RSNetworks.net.

Robb H. Tracy ima Master of Science diplomu iz industrijske tehnologije sa Utah State University. Dizajnira je i implementira tehničke kurikulume za obuku trgovaca industrijskim hardverom i softverom od 1994. godine. Tracy je trenutno predsednik Nebo Technical Institute, Inc., koji obezbeđuje content development servise za obuku u industriji informacionih tehnologija.

Posveta

Za Jeanette, koja izglađuje ivice i drži sve na okupu

Priznanja

Pisanje može da bude usamljenički posao, ali u toku pisanja knjige kao što je ova postoje razne vrste ljudi sa kojima sarađujete i koji rezultat čine boljim. Mnogo se zahvaljujem Jenny Watson, mom uredniku, koja mi je dala priliku da uradim ovo. Isto tako zahvaljujem mom agentu Carole McCledon u Waterside Productions. Beskonačno hvala Robu Shimonskom, koji je izvršio tehničke ispravke na velikom delu teksta i koji mi se na kraju pridružio da bi ovaj bio projekat završen. Scott Meyers mi je davao odlične savete, Mandie Frank je odlično vodila proces kontrole, a Barbara Hacha je napravila veličanstveno izdanje. Posebno se zahvaljujem Scottu Villinskom pri Novellu, koji mi je pomogao u poglavlju o instaliranju i ponudio mi nekoliko saveta (sa Timom Kreslerom) za Milwaukee Linux User Group, i Donu Bangsu, koji mi je dao prvi računar i uvek odgovara u hitnim slučajevima "vezanim" za hardver.

Svim razvojnim programerima, testerima i korisnicima SUSE Linuxa i svim divnim programima koje "idu" sa njima: hvala nije dovoljno, ali se nadam da će biti dovoljno za sada. Učesnicima na svim mailing listama: vaša pomoć meni i svim drugim korisnicima ne bi trebalo da prođe neprimećena. Mojim prijateljima u Boulder i Milwaukee Linux User Group: ne bih uradio ništa od ovoga bez vas.

Konačno, mojoj supruzi Jeanette, koja je uvek verovala da sam pisac, a mojim omiljenim zabavljačima Hani i Benu (i njihovim roditeljima, Bev i Bobu) poručujem: odrastite srećni i u Linux svetu.

Želimo da čujemo Vaše mišljenje!

Kao čitalac ove knjige, Vi ste naš najvažniji kritičar i komentator. Cenimo Vaše mišljenje i želimo da znamo šta, po Vašoj oceni, radimo dobro, šta smo mogli da uradimo bolje, u kojim područjima želite da nas vidite da izdajemo knjige... Takođe želimo da nam uputite i neke druge reči mudrosti.

Možete da pošaljete email ili da mi pišete direktno i da me obavestite šta Vam se dopalo, a šta nije u vezi ove knjige. Osim toga, pošaljite svoje predlog šta treba da uradimo da bismo knjige učinili još boljim.

Molim Vas da imate na umu da ja ne mogu da Vam pomognem u vezi tehničkih problema koji se odnose na temu ove knjige, a zbog velikog broja mailova koje primam možda neću moći da odgovorim na svaku poruku.

Kada pišete, navedite naslov ove knjige, ime autora, svoje ime i broj telefona ili email adresu. Ja ću pažljivo pregledati komentare i podeliti ih sa autorom i izdavačima koji su radili na ovoj knjizi.

E-mail: opensource@sampublishing.com

Mail: Mark Taber
Associate Publisher
Sams Publishing
800 East 96th Street
Indianapolis, IN 46240 USA

Servisi čitaoca

Za više informacija o ovoj knjizi ili drugim Sams Publishing naslovima posetite naš Web sajt na www.sampublishing.com. Ukucajte ISBN (bez crtica) ili naslov knjige u Search polje da biste pronašli stranicu koju tražite.

UVOD

Dobro došli u *SUSE Linux 10 - bez tajni*! Ova knjiga će Vam pomoći da izvučete maksimum iz svog SUSE Linux sistema. Sadrži potpuno funkcionalnu kopiju distribucije operativnog sistema.

Od 2003. godine, kada je SUSE Linux A.G. preuzeo pionir umrežavanja Novell, mnogo ljudi u Severnoj Americi upoznalo je SUSE Linux distribuciju, koja je već odavno postala popularna u Evropi. SUSE Linux nudi izuzetno laku instalaciju i veliki broj programa čija je stabilnost testirana.

SUSE Linux označava novi način rada, kako za Novell, tako i za SUSE. SUSE Linux 10 je prvo SUSE izdanje pripremljeno i testirano kroz OpenSUSE projekat. Hiljade ljudi širom sveta je preuzelo i koristilo četiri beta izdanja, otkrivajući greške i kreirajući liste poželjnih funkcija i veliki saobraćaj u OpenSUSE mailing listi. Novell se opredelio da proces još više otvori u 2006. godini. Više ćete saznati o OpenSUSE projektu u sledećem poglavlju.

Bez obzira da li ste potpuni početnik u Linuxu ili prelazite na SUSE Linux sa druge distribucije, saznaćete puno korisnih informacija u opuštenijem stilu od onog na koji ste navikli u računarskim knjigama.

SUSE Linux je oduvek bio poznat kao distribucija prepuna programa i verzija 10 nije izuzetak. Ova knjiga sadrži kompletnu kopiju distribucije na CD-ovima i DVD-u. Linux kernel čini jezgro stvarno modernog operativnog sistema koji može da pokreće bilo šta, od ručnih časovnika, pa sve do superračunara. SUSE Linux može da radi na računarima koji koriste procesore koji se kreću u rasponu od Intel 486, pa sve do 64-bitnih procesora iz AMD-a i Intel-a.

Ova knjiga će posebno biti korisna onim čitaocima koji koriste Linux kao svoj svakodnevni operativni sistem. Nakon što je zaposeo "arenu" servera kasnih 90-ih godina prošlog veka, Linux zauzima sve više teritorije u desktop areni. Sve više Linux programera postaje zainteresovano za pisanje programa za mase običnih korisnika. Naučićete kako da koristite nekoliko kancelarijskih programa otvorenog koda, da pristupate Internetu, da radite sa digitalnom muzikom i videom, pa čak i da igrate nekoliko igara.

SUSE Linux 10 - bez tajni sadrži sve što treba da biste počeli i bili produktivni.

NAPOMENA

Ova knjiga sadrži kopiju SUSE Linuxa 10, ali čitaoci koji poseduju starije verzije SUSE Linuxa će oceniti korisnim skoro sve savete u ovoj knjizi.

Malo ćete upoznati istoriju Linuxa pre nego što predemo na pripreme potrebne za uspešno instaliranje i dugoročan rad SUSE Linuxa. Zatim ćete dobiti korak-po-korak instrukcije za korišćenje SUSE Linux standbya, Yet another Setup Tool (YaST), pa sve do instaliranja SUSE Linuxa i konfigurisanja hardvera. Osim toga, upoznaćete programe koji će Vam svakodnevno biti potrebni da biste radili u Linuxu na desktopu, a zatim ćete naučiti kako se koristi Internet, kako se kreiraju Web sajtovi i kako se pokreću Web i FTP serveri.

Administracija sistema je sledeća velika tema - naučićete kako da upravljate svojim fajlovima, korisnicima i podacima i kako da održavate sistem ažuran pomoću iste alatke koju koristite za instaliranje sistema.

Konačno, pošto je Linux oduvek bio "igralište" za programere, pokrićemo i klasične alate za kreiranje programa i nove jezike skriptovanja.

Zašto da koristite Linux?

Prošlo je više od jedne decenije od kada je Linus Torvalds postavio kod svoj operativni sistem na Internet, a milioni ljudi su konstruktivno upotreбили Linux. Prošlo je dosta vremena od kada je Linux prikazan kao "operativni sistem za igranje" koji koriste samo računarski hobisti.

Velike korporacije, koledži, vlade, obrazovne ustanove, neprofitabilne organizacije i svakodnevni korisnici se prebacuju na Linux da bi povećali produktivnost po pristupačnoj ceni.

Postoji mnogo razloga zašto je pokretanje Linuxa dobra ideja. Navešćemo neke od njih:

- Linux obezbeđuje kontrolu nad računarskim okruženjem. Iako se većina prednosti u vezi sa "besplatnim softverom" vrti oko cene (i o tome ćemo uskoro govoriti), ono što je zaista važno je da korisnik stvarno ima kontrolu. U Linux prostoru izbori su ogromni. Ako niste zadovoljni kako jedan program radi, obično postoji nešto drugo što Vas može zadovoljiti. Osim toga, veći deo programa možete beskonačno da podešavate, a ako je neka dosadna funkcija uključena kao standardno podešavanje, uvek možete da je isključite ili da modifikujete njeno funkcionisanje.
- Linux je jeftin za instaliranje, pokretanje i ažuriranje. Za razliku od komercijalnih operativnih sistema, možete da uzmete CD-ove i DVD iz ove knjige i da instalirate SUSE Linux 10 na onoliko računara koliko želite. Svi ovi sistemi će se pokrenuti bezbedno, sa malo potrebnog održavanja (ako želite) i automatizovanih ažuriranja koja čak ne zahtevaju intervenciju korisnika da bi bila instalirana.
- Linux je spreman za desktop. Skoro sve što možete da uradite na Windows mašini može da bude urađeno na SUSE Linux 10, od kreiranja profesionalnih kancelarijskih dokumenata i prezentacija, do preuzimanja fajlova sa Interneta. Takođe nije teško naviknuti se na njega nakon što ste izvršili zamenu. Osim toga, malo je verovatno da ćete videti poruke o greškama i kvar programa.
- Linux je serverski operativni sistem, "čvrst kao stena". On je brz, bezbedan, stabilan, pristupačan i otporan. Aktuelni kernel lako rukuje višeprocorskim mašinama, gigabajtima sistemske memorije i terabajtima podataka. Veći deo programa na nivou preduzeća ima svoje Linux verzije. Iako ova knjiga ne obuhvata Novell Open

Enterprise Server, SUSE Linux 10 služi kao proverena osnova za nove programe za preduzeća koji će biti uključeni u OES.

- Linux napreduje u različitim okruženjima. On upravlja mnogim ličnim digitalnim asistentima, laptopovima, desktopima i specijalizovanim računarima. Možete da postavite svoj prastari 486 procesor da radi kao ruter ili server za fajlove u SUSE Linux 10. Linux se takođe pokreće na AMD 64-bitnim Opteron procesorima, a to je omogućio godinu dana pre nego što je izdat 64-bitni Windows XP.
- Linux nudi veličanstvenu besplatnu razvojnu platformu za nekoliko operativnih sistema. Zahvaljujući modelu razvoja otvorenog koda, visokom kvalitetu i besplatnim alatkama koje su dostupne programerima, svako, od trinaestogodišnjih programera početnika, pa sve do velikih programerskih firmi, može relativno jeftino da proizvede kvalitetne programe.
- Linux sada nudi veliku podršku igračima. Iako je Linux zajednica još uvek najbolje mesto gde možete da odete za podršku kada "stvari krenu naopako", prisutnost IBM, Novella i drugih velikih kompanija u prostoru podrške predstavlja veliku plus.

Za koga je ova knjiga pisana?

Ova knjiga će Vas povesti u SUSE Linux 10. Novell je namenio ovu verziju za "računarske entuzijaste" i personalne korisnike, a to naročito važi za novi OpenSUSE razvojni projekat. Sadržaji su usmereni ka prosečnom i naprednom korisniku, ali čak i noviji korisnici Linuxa treba da u knjizi pronađu mnogo korisnih informacija, naročito u Delu I. Kraj svakog poglavlja sadrži smernice ka odličnim izvorima na World Wide Webu (WWW) da biste "držali korak" sa aktuelnostima i da lakše zaronite dublje u područja ovde opisanih tema.

YaST instaler je bolji od većine programa za identifikovanje i konfigurisanje hardvera, ali treba bar malo da upoznate sistem i vrste hardvera koje imate pre instaliranja bilo kog Linux sistema. Poznavanje rada u komandnoj liniji takođe nije naodmet. Ova knjiga će Vam pomoći da steknete i poboljšate svoje veštine, a saznaćete kako da naučite više o svom računaru, Linuxu i programima koji su uključeni u distribuciju.

Administratori sistema svih nivoa iskustva će moći da upotrebe ovu knjigu da bi instalirali, podesili i pokrenuli zajedničke mrežne servise, uključujući Apache Web server, FTP servere i Sambu za rad u višeplatformskoj mreži. Takođe ćete naučiti da koristite YaST za ažuriranje sistema.

Programeri će upoznati alatke koje su dostupne i koje će pomoći da budete produktivni, sa rezimeima mnogih profesionalnih tekstualnih editora, integrisanim razvojnim okruženjima i jezicima i alatkama za Web programiranje.

Šta sadrži ova knjiga?

Knjiga SUSE Linux 10 - bez tajni je organizovana u šest delova, koji obuhvataju instaliranje i konfigurisanje, svakodnevnu upotrebu, Internet pristup i upotrebu, osnovnu i naprednu administraciju sistema i programiranje. Ideja je da radite sve od osnovne upotrebe operativnog sistema, pa sve do izvršavanja težih i naprednijih zadataka. Sa propratnim CD-ROM-ovima i DVD-ROM-ovima imate sve što je potrebno da počnete.

Novi korisnici Linuxa će prva tri dela svakako smatrati najkorisnijim. Biće obrađene sledeće teme:

- Pregled SUSE Linuxa
- Dobijanje pomoći kroz štampanu dokumentaciju i dokumentaciju na Internetu koju obezbeđuje SUSE Linux 10, kroz Internet i kroz Linux User Groups (LUGs)
- Planiranje instalacije, zasnovano na razlozima i zadacima koje želite da obavljate na računaru, zatim ispitivanje hardvera
- Detaljno provođenje kroz proces instalacije
- Zadržavanje postojeće Windows instalacije za pokretanje dvostrukog butovanja
- Konfigurisanje i upotreba X Window Systema, grafičkog interfejsa Linuxa i dva primarna desktop okruženja za Linux - KDE i GNOME
- Upoznavanje komandne linije
- Štampanje u Linuxu
- Pokretanje OpenOfficea i drugih produktivnih alati
- Pristupanje Internetu
- Upravljanje emailom, Usenetom i transferom fajlova sa FTP i peer-to-peer protokolima
- Puštanje muzike, videa i igara
- Rezanje CD-ova i DVD-ova
- Pretvaranje PC-a u lični personalni video rekorder a la TiVo
- Kreiranje sopstvenih Web sajtova i Weblogova.

Delovi IV i V su posvećeni administraciji sistema. Novi korisnici treba da pregledaju bar Deo IV da bi naučili kako da upravljaju podacima i korisnicima i da koriste YaST i ostale alate za održavanje sistema ažurnim. Profesionalni administratori sistema mogu da idu dublje pomoću materijala za sledeće teme:

- Upravljanje procesom butovanja
- Obezbeđivanje sistema i mreže
- Upravljanje kernelom i njegovim modulima
- Podešavanje mreža
- Rad sa Sambom u zajedničkoj mreži Linux i Windows sistema
- Pokretanje Apache Web servera
- Upravljanje Internet domenima

Deo VI obuhvata programiranje u SUSE Linuxu. Obradićemo sledeće teme:

- Alatkke za C, C++ i Java programere
- Upravljanje bazama podataka i njihova upotreba u programiranju
- LAMP "paket" za Web programiranje: Linux, Apache, MySQL i jezici skriptovanja Perl, Python i PHP.

Dodaci opisuju različite permutacije SUSE Linuxa koje nudi Novell i isporučuje opširnu listu izvora na Internetu o temama koje su ovde predstavljene.

Konvencije upotrebljene u ovoj knjizi

Knjiga *SUSE Linux 10 - bez tajni* treba, prema osnovnoj zamisli autora, da bude što kompletnija, ali, sa svim programima koji su uključeni u distribuciju, nemoguće je obuhvatiti svaku opciju. Međutim, pronaći ćete mnoge liste i tabele koje će Vam pomoći.

Gde postoje grafičke alatkke za upotrebu pronaći ćete screenshotove koji će Vam pružiti vizuelnu pomoć za korake kroz koje radite.

Da bismo Vam pomogli da bolje razumete primere koda i interfejsa komandne linije, upotrebili smo nekoliko tehnika formatiranja za prikazivanje ulaza i odgovora. Na primer, gde treba nešto da ukucate vrsta slova izgleda ovako:

```
ls
```

Ako je ukucani ulaz odgovor na prompt, ono što ćete ukucati takođe će biti označeno masnim slovima:

```
Delete files? [y/n]  y
```

Reči u komandama koje se nalaze između zagrada su plejsholderi. Ako vidite

```
<korisnickoime>
```

unesite korisničko ime u toj tački.

Sledeći elementi daju korisne informacije koje se odnose na okolni tekst.

NAPOMENA

Napomene daju dodatne informacije koje mogu da pomognu da izvršite zadatak, daju neke pomoćne detalje ili ukazuju na drugo mesto u knjizi ili na Internetu gde se može naći više informacija o aktuelnoj temi.

Duže napomene ili dodatni tekstovi će Vam pomoći u specifičnim zadacima, srodnim tehnologijama i "stvarima" koje se tek naziru na horizontu.

SAVET

Saveti će sadržati tehnike koje će Vam štedeti vreme i obezbediće specijalne uvide ili nešto drugo što će od Vas napraviti pametnijeg korisnika.

UPOZORENJE

Ovo će Vas upozoriti na potencijalne nezgode ili na korake koje treba da preduzmete pre nego što uradite nešto potencijalno opasno, kao što su pokretanje komande, editovanje konfiguracije ili biranje podešavanja.

Treba da znate da je sve u ovoj knjizi napravljeno pomoću SUSE Linuxa i alati otvorenog koda.

Dok čitate ovu knjigu i učite više o operativnom sistemu i njegovim alatima, uvek imajte na umu savet na koji nas podsećaju razvojni programeri SUSE Linuxa: "Zabavite se!".